

Kontakty z Mediami
i Informacja

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

KOMUNIKAT PRASOWY nr 61/21

Luksemburg, 15 kwietnia 2021 r.

Opinie rzecznika generalnego w sprawach C-487/19
W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego
– Powołanie) i C-508/19 Prokurator Generalny (Izba Dyscyplinarna Sądu
Najwyższego – Powołanie)

Rzecznik generalny Evgeni Tanchev: dwie nowo utworzone izby polskiego Sądu Najwyższego mogą nie spełniać wymogów ustanowionych w prawie Unii, w przypadku gdy zasiadający w nich sędziowie zostali powołani do pełnienia urzędu z rażącym naruszeniem przepisów krajowych dotyczących powoływania sędziów tego sądu

Sąd krajowy powinien zatem ocenić oczywisty i umyślny charakter tego naruszenia oraz jego wagę

Sędzia W.Ż. był członkiem i rzecznikiem dawnej Krajowej Rady Sądownictwa (Polska) („KRS”) i publicznie zajmował krytyczne stanowisko wobec przeprowadzanych przez rządzące ugrupowanie reform wymiaru sprawiedliwości w Polsce. W 2018 r. został on przeniesiony z wydziału Sądu Okręgowego w K. (Polska), w którym dotąd orzekał, do innego wydziału tego sądu. Przeniesienie to równało się de facto z degradacją, ponieważ został on przeniesiony z wydziału odwoławczego do wydziału pierwszoinstancyjnego tego sądu. Od tej decyzji W.Ż. odwołał się do KRS, która uchwałą z dnia 21 września 2018 r. („sporna uchwała”) umorzyła postępowanie w sprawie jego odwołania. W odpowiedzi W.Ż. wniósł od spornej uchwały odwołanie do Sądu Najwyższego (Polska).

Po wniesieniu tego odwołania W.Ż. wystąpił z wnioskiem o wyłączenie wszystkich sędziów Sądu Najwyższego zasiadających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych („IKNiSP”). Argumentował, że IKNiSP, ze względu na swój ustrojowy kształt i sposób wyboru jej członków przez KRS powołaną sprzecznie z Konstytucją, nie może – w jakimkolwiek składzie złożonym z osób, które ją tworzą – bezstronnie i niezależnie rozpoznać jego odwołania.

W.Ż. wskazał, że wniosek o powołanie wszystkich sędziów orzekających w IKNiSP objętych żądaniem wyłączenia zawarty był w uchwale KRS nr 331/2018 z dnia 28 sierpnia 2018 r. („uchwała KRS nr 331/2018”). Uchwałę tę zaskarżyli w całości do Naczelnego Sądu Administracyjnego (Polska) („NSA”) inni uczestnicy postępowania nominacyjnego, w przypadku których KRS nie przedstawiła Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosku o ich powołanie do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego. Mimo toczącego się postępowania Prezydent RP w dniu 20 lutego 2019 r. wręczył akt powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w IKNiSP A.S. (sędziemu, który rozpoznał odwołanie W.Ż. w jednoosobowym składzie). W dniu 8 marca 2019 r., tuż przed rozpoczęciem posiedzenia w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego, IKNiSP w składzie jednoosobowym (w którym zasiadał A.S.), nie dysponując aktami sprawy, wydała w tej sprawie postanowienie o odrzuceniu odwołania. Ponadto IKNiSP uznała, że odwołanie W.Ż. jest niedopuszczalne, mimo że wniosek W.Ż. o wyłączenie wszystkich sędziów IKNiSP był już rozpoznawany przez Izbę Cywilną Sądu Najwyższego.

M.F. (sprawa C-508) jest sędzią Sądu Rejonowego w P. (Polska). W dniu 17 stycznia 2019 r. wszczęto wobec niej postępowanie dyscyplinarne. W postępowaniu tym przedstawiono jej zarzuty dopuszczenia do przewlekłości postępowań oraz zwłoki w sporządzaniu pisemnych uzasadnień. W dniu 28 stycznia 2019 r. J.M., działając w charakterze sędziego Sądu Najwyższego wykonującego obowiązki Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej, wydał zarządzenie, którym wyznaczył sąd dyscyplinarny właściwy do rozpoznania tej sprawy w pierwszej instancji.

M.F. twierdzi jednak, że postępowanie to nie może się dalej toczyć przeciwko niej, gdyż J.M. nie pozostaje w stosunku służbowym sędziego Sądu Najwyższego, jako że nie został powołany do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Dyscyplinarnej. Jego powołanie w dniu 20 września 2018 r. było nieskuteczne, ponieważ nastąpiło: po pierwsze, po przeprowadzeniu postępowania konkursowego przez KRS na podstawie obwieszczenia Prezydenta RP, które zostało podpisane przez Prezydenta RP bez kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów; po drugie, po wniesieniu przez jednego z uczestników postępowania konkursowego do NSA odwołania od uchwały KRS obejmującej wnioski o powołanie J.M. do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Dyscyplinarnej, a przed rozstrzygnięciem przez ten sąd o wniesionym odwołaniu.

W tym kontekście Izba Cywilna (sprawa C-487/18) oraz Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (sprawa C-508/18) Sądu Najwyższego wystąpiły z odesłaniem prejudycjalnym do Trybunału.

W wydanych dzisiaj równolegle opiniach rzecznik generalny Evgeni Tanchev w pierwszej kolejności ocenił, czy prawo Unii stoi na przeszkodzie powołaniu A.S. i J.M. do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego, odpowiednio, w IKNiSP i w Izbie Dyscyplinarnej.

Zdaniem rzecznika generalnego z uwagi na kluczową rolę odgrywaną przez KRS w procesie nominacji sędziowskich oraz brak sądowej kontroli decyzji Prezydenta RP w sprawach powołania sędziów konieczne jest, by istniała skuteczna kontrola sądowa dla kandydatów na sędziów. Odnosi się to w szczególności do sytuacji, gdy – jak w omawianym przypadku – państwo swoimi działaniami ingeruje w proces powoływania sędziów w sposób, który może zagrozić przyszłej niezawisłości tych sędziów. Wymagana kontrola sądowa powinna: a) nastąpić przed nominacją, ponieważ potem sędzia jest chroniony przez zasadę nieusuwalności; b) być przeprowadzona przynajmniej w zakresie pozwalającym na ustalenie, że nie doszło do przekroczenia uprawnień lub nadużycia władzy, naruszenia prawa lub popełnienia oczywistego błędu w ocenie; oraz c) pozwolić na wyjaśnienie wszelkich aspektów procesu nominacji, w tym dochowania wymogów wynikających z prawa Unii, także – w stosownym przypadku – poprzez przedłożenie Trybunałowi pytań dotyczących w szczególności wymogów, jakie stawia zasada skuteczności ochrony sądowej. W konsekwencji akt powołania przez Prezydenta RP do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego przed prawomocnym orzeczeniem przez NSA w przedmiocie odwołania od uchwały KRS nr 331/2018 stanowi rażące naruszenie krajowych przepisów regulujących procedurę powoływania sędziów Sądu Najwyższego, w ich interpretacji zgodnej z mającym zastosowanie prawem Unii (w szczególności z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE).

W ocenie rzecznika generalnego E. Tancheva oczywisty i umyślny charakter naruszenia postanowienia NSA wstrzymującego wykonanie uchwały KRS nr 331/2018, którego dopuścił się organ państwa tak istotny jak Prezydent RP, upoważniony do dokonywania powołań do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego, wskazuje na rażące naruszenie reguł prawa krajowego mających zastosowanie do procedury powoływania sędziów. Dodatkowo fakt, że Prezydent RP nie zastosował się do prawomocnego orzeczenia NSA – czyli sądu administracyjnego ostatecznej instancji – udzielającego zabezpieczenia i wstrzymującego wykonanie uchwały KRS nr 331/2018 do czasu rozpatrzenia przez ten sąd zawieszonego przed nim odwołania, wskazuje na wagę popełnionego naruszenia. Rzecznik generalny przypomniał, że przestrzeganie przez właściwe organy krajowe państwa członkowskiego środków tymczasowych zarządzonych przez sądy krajowe „jest nierozłącznie związane z wyrażoną w art. 2 TUE wartością, na której opiera się Unia, a jaką jest państwo prawa”.

Rzecznik generalny rozważył również skutki ustalenia, że A.S. orzekający w składzie jednoosobowym nie może stanowić sądu ustanowionego na mocy ustawy. Zaznaczył on, że jeżeli orzekający jednoosobowo sędzia A.S. wydał sporne postanowienie o niedopuszczalności odwołania, od którego to postanowienia nie przysługuje środek zaskarżenia, to – przy założeniu, że ten jednoosobowy skład nie spełnia wymogów związanych z uprzednim ustanowieniem sądu na mocy ustawy – skuteczność prawna tego postanowienia musi być ograniczona. W konsekwencji sąd kierujący pytaniem mógłby uchylić (lub pominąć) to postanowienie i orzec w przedmiocie złożonego przez W.Ż. wniosku o wyłączenie sędziów IKNiSP, ażeby jego odwołanie mogło zostać

rozpoznane przez sąd spełniający wymogi art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE (czyli sąd kierujący pytaniem).

W odniesieniu do sprawy C-508/19, rzecznik generalny stwierdził, że łączniki między powództwem w postępowaniu przed sądem krajowym a postanowieniami prawa Unii przywołanymi w pytaniach prejudycjalnych wynikają z faktu, że sędzia krajowy (w tym przypadku M.F.), który może orzekać w przedmiocie stosowania lub wykładni prawa Unii, zwraca się o przyznanie mu, w ramach toczącego się przeciwko niemu postępowania dyscyplinarnego, prawa do skutecznej ochrony sądowej zagwarantowanej w art. 19 ust. 1 TUE w świetle art. 47 karty praw podstawowych. Taka ochrona wiąże się z ciężącym na państwach członkowskich obowiązkiem, w ramach którego przewidują one niezbędne gwarancje w celu uniknięcia ryzyka wykorzystywania systemu dyscyplinarnego do politycznej kontroli treści orzeczeń sądowych, co oznacza, że M.F. ma prawo do bycia osądzoną przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony na mocy ustawy. Oznacza to również, że sąd rozpoznający jej sprawę dyscyplinarną nie może zostać wyznaczony przez sędziego, którego powołanie nastąpiło z naruszeniem tego samego postanowienia prawa Unii, mimo że sam ten sędzia wydaje orzeczenia mające związek ze stosowaniem lub wykładnią prawa Unii.

Rzecznik generalny E. Tanchev podkreślił, że postępowanie nominacyjne J.M. było dotknięte licznymi potencjalnie rażącymi naruszeniami przepisów prawa obowiązujących w zakresie nominacji sędziowskich: po pierwsze, postępowanie zostało wszczęte bez wymaganej przez Konstytucję kontrasygnaty ministerialnej, co uważane jest za podstawę do uznania nieważności całego postępowania *ab initio*; po drugie, wiązało się ono z udziałem nowej KRS, której członkowie zostali mianowani zgodnie z nowo uchwaloną procedurą, która jest niekonstytucyjna i nie daje rękojmi niezależności; po trzecie, celowo uniemożliwiono przeprowadzenie kontroli sądowej na etapie poprzedzającym wręczenie aktu powołania, ponieważ: a) KRS celowo nie przekazała odwołania od swojej uchwały do NSA, przekazując ją jednocześnie Prezydentowi RP przed upływem terminu na przekazanie tego odwołania NSA; b) Prezydent RP powołał sędziów rekomendowanych w tej uchwale przed zakończeniem sądowej kontroli tej uchwały, nie czekając także na odpowiedź Trybunału na pytania przedłożone mu w sprawie C-824/18, a dotyczące zgodności szczegółowych zasad tej kontroli z prawem Unii¹. Z tego względu Prezydent RP dopuścił się potencjalnie rażącego naruszenia podstawowych norm prawa krajowego.

Rzecznik generalny wywiódł z tego wniosek, że izba sądu nie stanowi niezawisłego i bezstronnego sądu w rozumieniu prawa Unii, jeżeli obiektywne okoliczności, w jakich została ona utworzona, jej cechy, a także sposób, w jaki zostali powołani jej członkowie, mogą wzbudzić w przekonaniu jednostek uzasadnione wątpliwości co do niepodatności tej izby na czynniki zewnętrzne, w szczególności na bezpośrednie lub pośrednie wpływy organów władzy ustawodawczej i wykonawczej, oraz jej neutralności względem ścierających się przed nią interesów i prowadzić w ten sposób do braku widocznych oznak niezawisłości lub bezstronności tej izby, co mogłoby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w tych jednostkach w społeczeństwie demokratycznym. Do sądu kierującego pytaniem należy ustalenie, przy wzięciu pod uwagę wszystkich istotnych informacji, którymi dysponuje, czy jest tak w przypadku organu takiego jak Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego.

W razie gdyby tak było, zasada pierwszeństwa prawa Unii zobowiązuje sąd krajowy do odstąpienia od stosowania przepisów prawa krajowego zastrzegających dla takiej izby właściwość do rozpoznania sporów takich jak ten zawisły w postępowaniu głównym, aby spory te mogły zostać rozpoznane przez sąd, który spełnia wyżej wskazane wymogi niezawisłości i bezstronności i który byłby właściwy, gdyby owe przepisy nie stały temu na przeszkodzie.

UWAGA: Opinia rzecznika generalnego nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości. Zadanie rzeczników generalnych polega na przedkładaniu Trybunałowi, przy zachowaniu całkowitej niezależności, propozycji rozstrzygnięć prawnych w sprawach, które rozpatrują. Sędziowie Trybunału rozpoczynają właśnie obrady w tej sprawie. Wyrok zostanie wydany w terminie późniejszym.

¹ Wyrok z dnia 2 marca 2021 r., A.B. i in. (Powołanie sędziów Sądu Najwyższego – Odwołanie), [C-824/18](#); zob. także komunikat prasowy nr [31/21](#).

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

Pełny tekst opinii ([C-487/19](#) i [C-508/19](#)) jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu przedłożenia.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

Nagranie wideo z przedstawienia opinii jest dostępne przez „[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 22964106